

Doğan Avcuoğlu, "Atatürk'ün Disisleri Bakanı
Anlatıyor," Yön, Yıl 3, Sayı 83 (30 Ekim '64), s. 5.

[Tevfik Rüstü Aras]

...
"Kominterne girme teşebbüsümüzü soruyorsunuz. Anlatayım.
Ben o zaman Kastamonu'da İstiklal Mahkemesinde görevliydim.
Yusuf Kemal Tengirsek başkanıyla bir heyet, Rusya'ya gidiyordu.
Atatürk, beni acele Ankara'ya çağırır ve heyete katılmamı is-
tedi. Atatürk bana şunları söyledi: "Bir Komünist Partisi kurdu-
m. Ben partiye girmedim. İsmet, Ali Fuat ve Feri pasalar
partiye girdiler." Kurtuluş Savaşının ilk günlerinde zayıftık.
Hilâfet de Enverciler de karşımızdaydı. Batı ülkeleri, bize
hayat hakkı tanımıyor. Atatürk "Bizi dünya tanımaz,
Komünistlerle birlik olur, kurulan yeni dünyada yerimizi alırız.
Fakat memleketi yabancı eli sokmayız. Görüşümüzde samimiyiz,
bu bir oyun değildir. Ama ne olursak biz oluruz, asla yabancı
eli karıştırmayız." diyordu. Atatürk bana bundan sonra
"Komünist Partiye ister gir, ister girme git komisyon direktifini"
verdi. Moskova'ya giderken yolda Mustafa Suphi ve arkadaşlarına
rastladım. Suphi bey, Rus Komünist partisinin evine girmiş.
Onlara "Kars'ta kalın, beni bekleyin, sizi kabul etmez, biz Ankara
Komünistiyiz" dedim. Moskova'da aylarca kaldım. Kominterne ile
müzakere ettim. Kominterne, o zamanlar kuvvetli bir teşekküldü.
Rus Komünist Partisi Genel Sekreteri Stalin, Kominterne hâkim
değildi. Kominternde şuradan Stalin'in tasfiye ettiği Zinoviev
ve Kanaviev [Kamanov] hâkimdi. Kominterne Mustafa Suphi'yi
terik etti. Mücadele ettim. Suphi bey grubu aleyhine gazetelerde
yazılar yazdım. Fakat bize resmi Komünist "Communiste"
official dediler ve Kominterne bizi almadılar. Bunun üzerine
Atatürk "dön" dedi, döndüm. Samimi idik, ancak Kominterne
greccektik. Hatta bir özel sohbette Kominterne'nin genel sekreterine,
siz teşkilat işlerinde, parti işlerinde tecrübelisiniz. Ama asker-
likte zayıfsınız. Polonyada dayak yediniz. Kumandanınız yok. Bizim
ile büyük bir kumandanınız var dedim. Anlamadılar."